

DISKRIMINERINGS- OCH JÄMSTÄLLDHETSNÄMNDEN/ Sektion

Övertygelse, grundläggande utbildning, direkt diskriminering, främjande av likabehandling, vite, gottgörelse

Diarienummer: YVTLTK/XXXB/2024

Datum för utfärdande: 15.5.2026

Den sökande hade deltagit i vårfesten vid en skola på våren 2022 och i vårfesten i en annan skola på våren 2024, där man på båda festerna sjungit sommarpsalmen (Den blomstertid nu kommer) utan att meddela om det på förhand. Sökanden hade därtill 2024 deltagit i julfesten vid en tredje skola, i vilken det ingått minst ett religiöst inslag.

Nämnden ansåg att sökanden utsatts för direkt diskriminering på grund av övertygelse till den del det var fråga om vårfesten 2024. Elevernas vårdnadshavare hade inte meddelats om att sommarpsalmen ingick i vårfesten före festen. Det hade varit fråga om en avslutningsfest inom den grundläggande utbildningen för den sökandes barn, och vårdnadshavarna till de elever som avslutade den grundläggande utbildningen hade förväntats delta i festen. Om det på förhand hade meddelats om att sommarpsalmen ingår i festprogrammet, skulle också elevernas vårdnadshavare haft möjlighet att på förhand höra sig för om möjligheten till specialarrangemang under festen. En sådan möjlighet hade inte heller erbjudits när festen började. Vid bedömningen av ärendet beaktades därtill att även om sökanden de facto hade haft möjlighet att lämna salen under sommarpsalmen hade psalmen placerats strax innan det program som var betydelsefullt för sökanden, dvs. utdelningen av avgångsbetyget till sökandens barn.

Nämnden rekommenderade att svaranden betalar 750 euro i gottgörelse till sökanden.

Nämnden ansåg också att svaranden hade försummat sin skyldighet att främja likabehandling.

I övrigt avslogs ansökan.

(Ej lagakraftvunnen)

Behandling av ärenden tillsammans

Diskriminerings- och jämställdhetsnämnden har med stöd av 25 § i förvaltningslagen (434/2003) berett ärendena YVTLTK/XXXA/2024 och YVTLTK/XXXB/2024 tillsammans. Ärendena har avgjorts genom separata beslut.

Bakgrund

Den sökande har på våren 2022 deltagit i vårfesten i skolan A och på våren 2024 i vårfesten i skolan B, där man på båda festerna sjungit sommarpsalmen utan förhandsanmälan. Sökanden har dessutom deltagit i skolan C:s julfest 2024, där åtminstone ett religiöst inslag varit inkluderat.

Diskriminerings- och jämställdhetsnämndens ordförande har genom sitt beslut den 28 januari 2025 beslutat att nämnden delvis avvisar ansökan, eftersom ärendet till de delar som lämnats utan prövning har varit anhängigt i förvaltningsdomstolen. När ärendet upphört att vara anhängigt i förvaltningsdomstolen har sökanden bett nämnden undersöka ärendet i sin helhet.

Sökandens yrkanden

Sökanden yrkar på att diskriminerings- och jämställdhetsnämnden konstaterar att svaranden har diskriminerats på grund av övertygelse, förbjuder upprepad diskriminering och förelägger svaranden vite.

Sökanden ber dessutom nämnden rekommendera att svaranden betalar gottgörelse för diskrimineringen.

Sökandens motiveringar

Vårfesten i skolan A 2022

På vårfesten 2022 i sökandens barns skola A sjöngs sommarpsalmen, under vilken programledarna uppmanade festpubliken att stiga upp. Elevernas vårdnadshavare hade inte på förhand underrättats om att sommarpsalmen ingick i festen. Efter evenemanget kontaktade sökandens vårdnadshavare skolans rektor och stadens direktör för den grundläggande utbildningen. Förutom att staden i sitt svar medgav att uppmaningen att stiga upp inte var korrekt, konstaterade staden att ett enskilt religiöst program borde placeras i slutet av festen för att det vid behov ska vara lätt att avlägsna sig. Sökanden lämnade också in ett klagomål till regionförvaltningsverket, som emellertid inte ansåg det vara nödvändigt att ingripa desto mer i ärendet efter att staden medgav att förfarandet varit inkorrekt.

Även om det redan har gått mer än två år sedan händelserna, ska gottgörelseärendet till denna del behandlas med stöd av 8 kap. 2 § 2 mom. i strafflagen eller på grund av att diskrimineringen har varit kontinuerlig på det sätt som avses i förarbetena till 26 § i diskrimineringslagen. Även om yrkandet skulle avslås som föråldrat ska förfarandet beaktas som en faktor som höjer beloppet av den rekommenderade gottgörelsen till sökanden.

Sökanden ber nämnden rekommendera att gottgörelsen på 2 000 euro betalas till denna del.

Vårfesten i skolan B 2024

Sökanden har på våren 2024 deltagit i sitt barns avslutningsfest inom den grundläggande utbildningen i skola B. Mitt under festen, strax innan avgångsbetygen delades ut, sjöngs sommarpsalmen utan att detta hade meddelats på förhand. Sökanden konstaterar att enbart ett eventuellt program som projicerats på väggen inte uppfyller kravet på förhandsanmälan om religiöst inslag. Sökanden lämnade festlokalen och gick ut ur skolbyggnaden utan att veta när och vart hen kunde återvända för att följa med utdelningen av sitt barns avgångsbetyg och blomsteruppvaktning. Sökanden återvände till slut till festlokalen mitt under betygsutdelningen när hen var säker på att psalmen hade avslutats.

Sökanden konstaterar att det i många olika myndighetsbeslut har konstaterats att ett enskilt religiöst inslag i terminens avslutningsfest inte gör hela festen till ett religiöst evenemang. Trots detta är det fråga om ett religiöst inslag under vilket alla som vill ska kunna avlägsna sig utan att väcka uppmärksamhet och undvika onödig stämpling. Detta innebär i praktiken att man informerar om ett religiöst inslag i festen i tillräckligt god tid på förhand så att informationen når alla vårdnadshavare. På så sätt kan man komma överens om nödvändiga undantagsarrangemang och placera allt religiöst innehåll i sin helhet i början eller slutet av festen. Då är det inte nödvändigt att förflytta sig flera gånger mellan festlokalen och andra utrymmen.

Då det framgått att man hade sjungit sommarpsalmen även i det yngre barnets skola, yrkade sökanden på gottgörelse för diskriminering på grund av övertygelse från staden. Staden förkastade yrkandet genom ett beslut av XX.XX.2024. I beslutet hade antecknats att staden ännu en gång kommer att se över anvisningarna om religiös verksamhet.

Direktören för den grundläggande utbildningen gav sökanden ett motsvarande löfte.

Sökanden ber nämnden rekommendera att gottgörelsen på 1 500 euro betalas till denna del. Som en förhöjande faktor ska beaktas att den förbjudna verksamheten och diskrimineringen fortsätter trots sökandens upprepade och tydliga tidigare klagomål och anvisningar.

Julfesten i skolan C 2024

Sökanden har inga barn i skolan C. All undervisning är dock offentlig, inklusive skolans gemensamma fester.

Sökanden hade XX.XX.2024 fått veta att avsikten var att ordna en julfest i skolan C XX.XX.2024, där man hade tagit in religiösa inslag på olika ställen under festen. Dessutom hade man övat på ett religiöst program utan att vårdnadshavarna på förhand på behörigt sätt hade informerats eller utan att barnen informerats om sina rättigheter. I fråga om ett religiöst program konstaterar sökanden att staden själv har bekänt att sången Tulkoon joulu, som ingick i festen, är ett religiöst stycke. Även det andra stycket, Joulu saapuu jokaiselle, ska med beaktande av innehållet som helhet betraktas som religiöst. Olika personer kan uppleva olika saker som kränkande för deras religionsfrihet.

Den sökande kontaktade XX.XX.2024 rektorn för skolan C, chefen för den grundläggande utbildningen samt direktören för verksamhetsområdet för fostran och lärande om problem med festens genomförandet. Som avslutning på ett längre kommunikationsutbyte meddelades sökanden XX.XX.2024 att festen kommer att ordnas som planerat.

Sökanden skickade ännu på morgonen XX.XX.2024 ett meddelande till rektorn, direktören för den grundläggande utbildningen samt direktören för verksamhetsområdet för fostran och lärande där hen en sista gång bad dem att försäkra sig om att festarrangemanget var korrekt.

Sökanden åkte själv till festplatsen för att konstatera festens inkorrekta genomförande. Utan att veta vart hen skulle gå eller när hen kunde återvända var sökanden tvungen att lämna festen två gånger för att undvika att höra de religiösa inslagen. Första gången gick sökanden ut och var tvungen att vinka en stund för att komma in igen. Andra gången nöjde sig sökanden med att vänta i vindfånget, där den religiösa sången fortfarande hördes.

Sökanden konstaterar att hen före evenemanget hade satt ner mycket tid på att få staden att ändra festen så att den blir tillåten och icke-diskriminerande. Sökanden har dessutom berättat om sin ankomst till festen på förhand.

Sökanden ber nämnden rekommendera att en gottgörelse på 5 000 euro betalas till denna del. Som en förhöjande faktor ska beaktas att den förbjudna verksamheten systematiskt fortsätter och att skolan var medveten om att gärningen är diskriminerande.

Andra omständigheter som ska beaktas, vitesyrkande och gottgörelseyrkande

Vid bedömningen av ärendet ska det diskriminerande förfarandets verkan beaktas, trots att sökanden redan i tio års tid har försökt få svarandestaden att följa bestämmelserna om religiös verksamhet i skolorna. Chefen för den grundläggande utbildningslinjen har bland annat lovat att anvisningarna för religiös verksamhet kommer att ses över i hela staden och att verksamheten i fortsättningen ska följa bestämmelserna. Direktören för den grundläggande utbildningen har senast på hösten 2024 gett ett löfte med motsvarande innehåll.

Staden har utifrån sin utredning till nämnden kommit ihåg att påminna och skicka ut information om festarrangemangen den 22 maj 2025, dvs. cirka en vecka efter att sökandens vårdnadshavare hade kontaktat det högstadium där hens barn är sökande i ansökningsärendet YVTLTK/XXXA/2024, om arrangemangen för vårfesten 2025. Med tanke på den aktuella informationen har påminnelsen gjorts alldeles för sent den 22 maj 2025, eftersom det då endast var högst 9 dagar kvar till skolornas vårfest. Dessutom är det knappast en slump att den anvisning som svaranden lämnat in är daterad den 7 juni 2024, dvs. några dagar efter att sökanden framställde ett ersättningsyrkande om diskriminering till staden. Utifrån datumet har anvisningarna skickats till skolorna även sommaren eller hösten 2024, men trots detta har man i den sökandes barns högstadieskola eller på skolan C:s julfest inte följt anvisningen.

Enligt sökandens uppgifter har man i skolan C även på våren 2025 övat sommarpsalmen utan att på förhand informera vårdnadshavarna om det och utan att ge samtliga elever möjlighet att lämna övningarna, om de så önskar. I meddelandet om vårfesten används dessutom diskriminerande uttryck.

Stadens förfarande visar dess likgiltiga och ovilliga inställning till att iaktta de bestämmelser som styr dess verksamhet samt visar att staden inte på eget initiativ kommer att ändra sin verksamhet i enlighet med bestämmelserna. Nämnden bör därför också överväga att förelägga staden ett tillräckligt stort vite för att få den att avsluta långvariga, upprepade och medvetna förseelser.

Svarandens svaromål

Svaranden kräver att påståenden och yrkanden som gäller skolan A lämnas utan prövning såsom föråldrade och att påståenden och yrkanden som gäller skolorna B och C förkastas. Svaranden bestrider gottgörelseyrkandena till grunder och belopp.

Svarandens motiveringar

Bestämmelser och anvisningar

Svaranden hänvisar till 6 och 11 § i grundlagen samt till 8 § i diskrimineringslagen.

Dessutom konstaterar svaranden att 3 § i lagen om grundläggande utbildning förutsätter att undervisningen genomförs i samarbete med hemmen. I lagen om grundläggande utbildning föreskrivs om situationer där vårdnadshavaren ska beredas tillfälle att bli hörd. Lagen om grundläggande utbildning innehåller inga bestämmelser om religiösa evenemang eller informerandet om dem.

Enligt 3 a § i lagen om grundläggande utbildning ska barnets bästa i första hand beaktas vid planering och anordnande av samt vid beslutsfattande om undervisning. Enligt regeringens proposition (RP 127/2021 rd) ska barnets bästa beaktas både i fråga om ett enskilt barn, en barngrupp och barn i allmänhet separat i varje fall och situation.

Utbildningsstyrelsen har den 19 september 2022 uppdaterat anvisningen om anordnande av undervisning i religion och livsåskådningskunskap i den grundläggande utbildningen och åskådningsfostran i förskoleundervisningen samt om gemensamma fester och religiösa evenemang. I anvisningen förutsätts att hemmen i tillräckligt god tid på förhand informeras om religiösa evenemang och alternativ verksamhet. Vårdnadshavaren och eleven beslutar om eleven deltar i ett religiöst evenemang eller i alternativ verksamhet.

En gemensam fest i skolan är inte ett religiöst evenemang, fastän programmet innehåller vissa religiösa inslag. Således gäller informationsskyldigheten och ordnandet av alternativa evenemang inte gemensamma fester.

Enligt Utbildningsstyrelsens anvisning gör sjungandet av sommarpsalmen inte att evenemanget blir religiöst. I anvisningen nämns psalmer separat och det konstateras att eleverna inte får tvingas eller övertalas att handla i strid med sin övertygelse. Varken i Utbildningsstyrelsens anvisning eller någon annan anvisning definieras när en enskild sång anses vara religiös.

Vårfesten i skolan A 2022

Till denna del ska ansökan enligt 24 § i diskrimineringslagen lämnas utan prövning för tiden före den 19 december 2022.

Vårfesten i skolan B 2024

Enligt den redogörelse som skolans rektor gav visades vårfestens program 2024 i sin helhet, inklusive sommarsalmen, när vårfesten inleddes. Sökanden har således haft möjlighet att avlägsna sig från platsen.

Ärendet har till denna del också behandlats i beslutet av direktören för den grundläggande utbildningen samt i beslutet av nämnden för fostran och lärande av den XX.XX.2024, som skickats till nämnden.

Julfesten i skolan C 2024

I skolan ordnades två fester med samma innehåll. Till den ena inbjöds de uppträdande elevernas föräldrar och till den andra skolans elever. Sökanden har inga egna barn i skolan. Skolornas julfester är offentliga evenemang. Det är emellertid mycket ovanligt att en person, på det sätt som sökanden, deltar i en julfest där hen inte har barn i skolan i fråga. Det verkar som om sökandens enda orsak att delta i festen var att göra ett självständigt kontrollbesök.

På basis av kommunikationen mellan skolans rektor och sökanden hade sökanden ansett att sångerna Tulkoon joulu och Joulu saapuu jokaiselle, vilka sjungits under julfesten, var religiösa sånger. Enligt rektorn har sången Tulkoon joulu inkluderat religiösa inslag, vilket enligt Utbildningsstyrelsens anvisning dock inte gör evenemanget religiöst. Enligt svarandens uppfattning medför enskilda ord som "seimi" (krubba) inte att sången Joulu saapuu jokaiselle är religiös.

Fastän endast vårdnadshavarna till eleverna i skolan hade informerats om festen, kände sökanden till programmet. Sökanden har således haft kännedom om att julsången Joulu saapuu jokaiselle ingår i julfesten och haft möjlighet att avlägsna sig under den. Vid bedömningen av ärendet ska man dessutom beakta att personen ska berätta om att hen inte vill delta i någon del av festen så att skolans personal kan hjälpa hen att agera enligt sin övertygelse under festen.

Till den del sökanden har hänvisat till sångövningarna konstaterar svaranden att man i skolan har övat allsång på musiklektionerna. Vårdnadshavarna har haft möjlighet att kontakta klassläraren och direkt med läraren komma överens om övningen av de allsånger som kommer att framföras under julfesten. Dessutom har musiklektionerna i början av varje musiklektion meddelat om möjligheten att avlägsna sig från lektionen under den tid julfestsångerna övas.

Svaranden konstaterar vidare att sökanden har gjort en brottsanmälan om diskriminering under skolans fest. Polisen har konstaterat att det inte finns skäl att misstänka diskriminering i ärendet och förundersökning har inte inletts.

Stadens anvisningar till skolorna

Staden har på nämndens begäran utrett hurdana anvisningar den gett skolorna om kommunikationen om festernas innehåll, inkluderandet av religiösa inslag på festerna samt specialarrangemang som detta eventuellt medför under festerna.

Den centrala anvisningen i ärendet är Utbildningsstyrelsens ovan nämnda anvisning som uppdaterats den 19 september 2022. Anvisningen har den 15 oktober 2022 behandlats i

ledningsgruppen för den finskspråkiga resultatenheten för den grundläggande utbildningen samt på rektorsinfo.

Staden har upprepade gånger gett skolorna anvisningar om praxisen vid ordnandet av fester. Staden har till exempel före vårfesten på våren 2025 skickat skolorna den uppdaterade anvisningen från den 7 juni 2024 som den lämnat in till nämnden. Varje regionchef har behandlat anvisningen tillsammans med rektorerna i sitt eget område. Staden ger vid behov närmare anvisningar, om rektorerna i enskilda situationer kontaktar sin egen chef, dvs. regionchefen eller den regionchef som utarbetat anvisningen.

Staden har också skickat beslutet av den XX.XX.2024 från nämnden för fostran och lärande i sökandens vårdnadshavares ärende för rektorernas kännedom och information, och i samband med det påmint om Utbildningsstyrelsens anvisning från den 19 september 2022. Staden har förutsatt att alla stadens finskspråkiga grundskolor följer anvisningarna och att anvisningarna till behövliga delar också behandlas med skolans nuvarande och nya personal. Ärendet hade också behandlats vid de regionala rektorsmötena den 22 augusti 2024.

Gottgörelseyrkande

Skolans verksamhet styrs av lagen om grundläggande utbildning, de grunder för läroplanen som fastställts av Utbildningsstyrelsen samt den kommunspecifika läroplanen. Anvisningar om anordnande av gemensamma evenemang och religiösa evenemang i skolorna finns i Utbildningsstyrelsens ovan nämnda anvisning, enligt vilken fester kan innehålla vissa religiösa inslag. Enligt grundlagsutskottet är sådana festtraditioner en del av den finländska kulturen. Enligt utskottets betänkande kan en fest som eventuellt inkluderar någon enstaka psalm i den religiösa toleransens namn inte betraktas som ett evenemang för religionsutövning. Grundlagsutskottet anser att också andra motsvarande traditioner som i sig har religiöst ursprung får ingå i skolans traditionella fester.

Sökanden har inte diskriminerats och det finns således ingen grund för gottgörelse. Gottgörelseyrkandet är också till sitt belopp ogrundat.

Föredragandens framställning

Diskriminerings- och jämställdhetsnämnden lämnar ansökan utan prövning till den del den gäller diskriminering som riktats mot sökanden före den 19 december 2022.

Nämnden anser att sökanden utsatts för direkt diskriminering på grund av övertygelse till den del det är fråga om vårfesten som ordnades i skola B 2024.

Nämnden avslår ansökan till den del det är fråga om julfesten som ordnades i skola C 2024 och skolans övriga förfarande.

Nämnden anser att svarandestaden har försummat sin skyldighet att främja likabehandling.

Nämnden avslår vitesyrkandet.

Nämnden rekommenderar att svaranden betalar sökanden en gottgörelse på 750 euro.

Frågeställning

I ärendet avgörs först till vilka delar diskriminerings- och jämställdhetsnämnden undersöker ansökan.

Till den del som nämnden undersöker ansökan är det i huvudsak fråga om huruvida sökanden har diskriminerats på grund av övertygelse, då sommarpsalmen utan förhandsanmälan inkluderats i vårfesten 2024 i skolan B eller då minst ett religiöst stycke har inkluderats i julfesten 2024 i skola C.

Ärendet handlar dessutom om huruvida svarandestaden har försummat sin skyldighet att främja likabehandling.

Ärendet gäller dessutom föreläggande av vite och en rekommendation om gottgörelse enligt diskrimineringslagen.

Motiveringar

Prövning av ansökan

För tydlighetens skull konstaterar nämnden först att dess behörighet regleras i diskrimineringslagen (1325/2014) och lagen om diskriminerings- och jämställdhetsnämnden (1327/201). Nämnden har inte behörighet att tillämpa till exempel strafflagen (39/1889) som sökanden hänvisar till.

Enligt 11 § 2 mom. i lagen om diskriminerings- och jämställdhetsnämnden ska ett ärende som är äldre än två år inte tas upp till prövning i nämnden, om det inte finns särskilda skäl till det.

I förarbetena till bestämmelsen konstateras att det särskilda skäl som avses i bestämmelsen kan vara till exempel att ett offer för diskriminering har fått kännedom om en diskriminerande händelse mycket sent, eller att förandet av ärendet till nämnden för behandling har förhindrats på grund av någon annan omständighet. Ett särskilt skäl kan också vara att ärendet har förts till nämnden med en fördröjning, eftersom ärendet först har behandlats hos en annan myndighet. Inte heller i dessa situationer finns det alltid något sådant särskilt skäl som avses i lagen. Nämndens prövningsrätt i varje enskilt fall omfattar en bedömning av om det finns särskilda skäl att behandla ett ärende som är äldre än två år. (RP 148/2022 rd, s. 79)

Det ansökningsärende som nu bedöms har anhängiggjorts i diskriminerings- och jämställdhetsnämnden den 19 december 2024. Nämnden ska således bedöma om det finns särskilda skäl att behandla händelser som gäller den 19 december 2022 och tiden före det.

I ärendet har det utretts att sökanden innan ärendet anhängiggjordes efter skolan A:s vårfest 2022 har anfört klagomål till regionförvaltningsverket, som efter att staden medgett att förfarandet vid festen var inkorrekt inte ansåg det nödvändigt att behandla ärendet desto mer. I ärendet har det dessutom utretts att sökanden efter vårfesten 2024 den XX.XX.2024 hade framfört ett ersättningsyrkande till svarandestaden om diskriminering på grund av övertygelse.

Utifrån den framlagda utredningen har svarandestadens nämnd för fostran och lärande XX.XX.2024 avslagit yrkandet. Sökanden överklagade detta beslut hos förvaltningsdomstolen. Enligt förvaltningsdomstolens beslut har den sökande som grund för besväret bland annat åberopat att barnens skolor i cirka nio år har kränkt barnens religionsfrihet genom att det sjungits psalmer på lektioner och vårfester, och dessutom har svarandestaden brutit mot sin informationsskyldighet om verksamheten. Förvaltningsdomstolen har genom sitt beslut XX.XX.2025 avvisat besvären eftersom de inte hör till dess behörighet.

Nämnden konstaterar att det i besvärsärendet som svarandestadens nämnd för fostran och lärande, och senare förvaltningsdomstolen, behandlade, delvis också var fråga om förfarandet hos svarandestaden och skola A före den 19 december 2022. Med beaktande av att detta ärende har anhängiggjorts i svarandestadens nämnd först efter vårfesten 2024, kan behandlingen av ärendet i nämnden inte ha påverkat den sökandes möjligheter att tidigare hänföra ärendet till nämnden för prövning gällande förfarandet före den 19 december 2022. På basis av den framlagda utredningen har inte heller sökandens klagomål till regionförvaltningsverket fördröjt inlämnandet av ansökan till diskriminerings- och jämställdhetsnämnden, så att nämnden skulle ha särskilda skäl att behandla ansökan till de delar som gäller förfarandet före den 19 december 2022.

Eftersom det inte finns särskilda skäl att behandla ett ärende som är äldre än två år lämnar nämnden ansökan utan prövning till den del den gäller diskriminering av sökanden före den 19 december 2022. Nämnden prövar ansökan till övriga delar.

Huvudsaken

Rättsnormer som ska tillämpas

Enligt 5 § 1 mom. i diskrimineringslagen ska myndigheterna bedöma hur deras verksamhet påverkar olika befolkningsgrupper och hur likabehandling i övrigt uppnås i deras verksamhet, samt vidta de åtgärder som behövs för att främja likabehandling. De främjande åtgärderna ska vara effektiva, ändamålsenliga och proportionerliga med beaktande av myndighetens verksamhetsmiljö, resurser och övriga omständigheter.

Enligt 6 § 1 mom. i diskrimineringslagen ska utbildningsanordnaren och de läroanstalter de är huvudmän för bedöma hur dess verksamhet påverkar olika befolkningsgrupper och hur likabehandling i övrigt uppnås i deras verksamhet, samt vidta de åtgärder som behövs för att främja likabehandling. De främjande åtgärderna ska vara effektiva, ändamålsenliga och proportionerliga med beaktande av läroanstaltens verksamhetsmiljö, resurser och övriga omständigheter.

Enligt 8 § 1 mom. i diskrimineringslagen får ingen diskrimineras på grund av bland annat övertygelse. Enligt 2 mom. i nämnda paragraf är diskriminering som avses i denna lag förutom direkt och indirekt diskriminering även trakasserier, vägran att göra rimliga anpassningar samt instruktioner eller befallningar att diskriminera.

Enligt 10 § i diskrimineringslagen ska direkt diskriminering anses förekomma när någon på grund av en omständighet som gäller honom eller henne som person behandlas på ett ofördelaktigare sätt än någon annan har behandlats, behandlas eller skulle behandlas i en jämförbar situation.

Enligt 11 § 1 mom. i diskrimineringslagen är särbehandling inte diskriminering, om behandlingen föranleds av lag och annars har ett godtagbart syfte och medlen för att uppnå detta syfte är proportionerlig. Enligt paragrafens 2 mom. är särbehandling emellertid berättigad också när det inte finns några bestämmelser om legitim grund, om särbehandlingen har ett godtagbart syfte med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna och medlen för att uppnå syftet är proportionerliga. Enligt 1 och 3 punkten tillämpas denna bestämmelse likväl inte när det är fråga om utövande av offentlig makt eller fullgörande av offentliga förvaltningsuppgifter eller erhållande av utbildning.

Enligt 13 § i diskrimineringslagen ska indirekt diskriminering anses förekomma när regler, kriterier eller förfaringssätt som framstår som jämlika kan komma att missgynna någon på grund av en omständighet som gäller honom eller henne som person, om inte regeln, kriteriet eller förfaringssättet har ett godtagbart syfte och medlen för att nå detta syfte är lämpliga och behövliga.

Enligt 28 § i diskrimineringslagen ska den som inlett ett ärende som gäller diskriminering, när ärendet behandlas vid myndigheten, lägga fram en utredning om de omständigheter som yrkandet grundar sig på. Om det utifrån de utredningar som lagts fram under behandlingen av ärendet kan antas att förbudet mot diskriminering har överträtts, ska motparten för att upphäva presumptionen visa att förbudet inte har överträtts.

Enligt 3 § 5 mom. i förordningen om grundläggande utbildning (852/1998) får en del av arbetstiden användas för arbetslivsorientering samt för läsårsavslutningar och andra gemensamma evenemang.

Övriga tolkningsanvisningar

Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen (2014)

Gemensamma evenemang som avses i 3 § 5 mom. i förordningen om grundläggande utbildning kan bland annat vara skolans fester, temadagar och utflykter. Studiebesöken kan gälla hela skolgemenskapen eller endast vissa eller någon undervisningsgrupp. (s. 45.)

3 punkten i Utbildningsstyrelsens anvisning om anordnande av undervisning i religion och livsåskådningskunskap i den grundläggande utbildningen och åskådningsfostran i förskoleundervisningen samt om gemensamma fester och religiösa evenemang (OPH-3903-2022, 19.9.2022, i fortsättningen Utbildningsstyrelsens anvisning 2022) om gemensamma fester inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen.

I den finländska förskoleundervisningen och grundläggande utbildningen firas många traditionella högtider, såsom julfest, vårfest och självständighetsdagen.

Enligt 3 § 5 mom. i förordningen om grundläggande utbildning (852/1998) är dessa gemensamma fester läsårsavslutningar och andra gemensamma evenemang avsedda för alla elever (se EOAK/2186/2018). Dessa fester får inte vara religiösa evenemang, och det ordnas inga alternativa evenemang för dem. Utbildningsanordnarna och skolorna beslutar närmare om festerna och deras innehåll. (Utbildningsstyrelsens anvisning 2022, s. 6)

De gemensamma festerna får också ha vissa religiösa inslag. Enligt grundlagsutskottet är sådana festtraditioner en del av den finländska kulturen. Enligt utskottets betänkande kan en fest som eventuellt inkluderar någon enstaka psalm i den religiösa toleransens namn inte betraktas som ett evenemang för religionsutövning. Enligt grundlagsutskottet kan skolans traditionella fester också omfatta andra traditioner av i sig religiöst ursprung. (GrUB 10/2022 rd, 2/2014 rd och 16/2021 rd) (Utbildningsstyrelsens anvisning 2022, s. 6–7)

Utbildningen och fostran har som mål att stödja elevernas utveckling till att respektera olikheter, att ta ansvar och samarbeta samt till verksamhet som främjar respekten och förtroendet mellan människogrupper, folk, idéer, religioner och kulturer (2 § 2 mom. i statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen 422/2012). Dessa mål ska vara utgångspunkt även då man slår vakt om och utvecklar den finländska skolfesttraditionen. (Utbildningsstyrelsens anvisning 2022, s. 7)

Utifrån de riktlinjer som getts av grundlagsutskottet och riksdagens biträdande justitieombudsman är det inte möjligt att sätta en exakt gräns för antalet religiösa inslag i skolans gemensamma fester – det är en fråga som utbildningsanordnaren eller skolan måste överväga. Vid övervägandet bör uppmärksamhet fästas vid den helhet som festen bildar och de religiösa inslagens andel i den. (Utbildningsstyrelsens anvisning 2022, s. 7)

Festerna inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen är en del av undervisningen och verksamheten, som eleverna ska delta i. Utbildningen ska genomföras i samarbete med hemmen. Skolan ska informera vårdnadshavarna om de evenemang som ordnas i skolan och om deras innehåll. Vid behov kan man komma överens med vårdnadshavare om individuella arrangemang, om vårdnadshavaren inte vill att eleven deltar i hela programmet på en fest. När man kommer överens om arrangemangen ska elevens säkerhet beaktas. Till exempel ett sådant arrangemang att eleven förflyttar sig till en annan lokal för en del av tiden ska genomföras finkänsligt och så att det väcker så lite uppmärksamhet som möjligt. För enstaka religiösa inslag på en fest behöver det inte ordnas ersättande program eller verksamhet. (Utbildningsstyrelsens anvisning 2022, s. 8)

Regionförvaltningsverket i Östra Finland ISAVI/11019/2022

Regionförvaltningsverket gjorde utbildningsanordnaren och skolans rektor uppmärksamma på att en julfest som hör till undervisningen enligt 3 § 5 mom. i förordningen om grundläggande utbildning ska ordnas gemensamt för alla

och så att alla oberoende av sin övertygelse kan delta i den. I motiveringarna till sitt avgörande konstaterade regionförvaltningsverket att skolans gemensamma fest kan innehålla enskilda religiösa inslag och vid behov kan elevens deltagande i vissa festprogram anpassas. Utbildningsanordnaren beslutar närmare om festens innehåll, och när festen planeras ska uppmärksamhet fästas vid den helhet som festen bildar och de religiösa inslagets andel i den.

Nämndens bedömning av diskriminering

Utgångspunkter för bedömningen

Uppkomsten av en presumtion om diskriminering på det sätt som avses i 28 § i diskrimineringslagen förutsätter att man objektivt kan anta att förbudet mot diskriminering har överträtts på basis av omständigheter som den som inlett ärendet lagt fram eller andra omständigheter som framkommit vid behandlingen av ärendet. Enbart ett påstående eller en misstanke om brott mot förbudet mot diskriminering räcker inte för att det ska uppstå en presumtion om diskriminering. Fullständig bevisning av diskriminering krävs dock inte, utan det räcker att den behöriga myndigheten som behandlar ärendet i ljuset av de omständigheter som framkommit har grunder att anta att förfaranden som bryter mot förbudet mot diskriminering kan ha förekommit. (RP 19/2014 rd, s. 93)

Vårfesten i skolan B 2024

Den sökande har bett nämnden undersöka om hen har utsatts för diskriminering på grund av övertygelse under vårfesten som ordnades i barnets skola B i slutet av vårterminen 2024. Enligt sökanden hade sommarsalmen placerats mitt under festen strax före utdelningen av avgångsbetygen utan att detta hade meddelats på förhand.

Nämnden konstaterar att skolans gemensamma fester ska ordnas gemensamt för alla och så att alla kan delta i dem oberoende av övertygelse.

Nämnden konstaterar dock att ett enskilt religiöst inslag som hör till den finländska kulturtraditionen och som hänvisar till den evangelisk-lutherska religionen på skolans gemensamma fest, t.ex. på en vårfest, inte ensamt medför en presumtion om diskriminering av en person som hör till något annat religionssamfund eller som inte hör till något religionssamfund. Motsvarande tolkning har gjorts bland annat i Utbildningsstyrelsens anvisning 2022, grundlagsutskottets betänkanden som det hänvisas till i anvisningen samt vid regionförvaltningsverket. Nämnden konstaterar dessutom för tydlighetens skull att det i det ärende som nu ska bedömas inte har framförts och inte heller framkommit skäl att bedöma att vårfesten skulle ha ordnats på så sätt att det i själva verket borde bedömas att det är fråga om religionsutövning.

En vårfest som innehåller ett enskilt religiöst inslag och som i sig är avsedd att vara gemensam för alla kan dock vara ordnad på ett sätt som diskriminerar elever som hör till andra än det evangelisk-lutherska religionssamfundet eller elever som inte hör till något religionssamfund. När man bedömer om det uppstår presumtion om diskriminering är det särskilt viktigt hur festarrangemangen de facto har genomförts i fråga om religiösa inslag som strider mot en elevs religion eller övertygelse, och som i sig på ett godkänt sätt har inkluderats i festen. I bedömningen kan man hänvisande till Utbildningsstyrelsens anvisning även beakta förhandsinformation till eleverna och deras vårdnads-havare om festernas innehåll, helhetsarrangemangen som avser festprogrammet, eventuella specialarrangemang för enskilda elever som genomförts på elevens eller vårdnadshavares begäran samt följderna av dessa för eleven eller vårdnadshavaren.

Nämnden konstaterar att det är obestridligt att elevernas vårdnadshavare inte har underrättats om att sommarpsalmen ingår i vårfesten före vårfesten. Det har varit fråga om en avslutningsfest i den grundläggande utbildningen för den sökandes barn, på vilken vårdnadshavarna till de elever som avslutar den grundläggande utbildningen förväntats delta. Nämnden konstaterar att förhandsanmälan om att sommarpsalmen ingår i festprogrammet också skulle ha garanterat elevernas vårdnadshavare, såsom den sökande, möjlighet att på förhand höra sig för om möjligheten till specialarrangemang under festen. På basis av den framlagda utredningen erbjöds en sådan möjlighet inte heller uttryckligen när festen började, även om festprogrammet, inklusive sommarpsalmen, enligt svarandens redogörelse då visades upp. Vid bedömningen av ärendet bör man också beakta att fastän sökanden de facto har haft möjlighet att lämna salen under sommarpsalmen, har psalmen placerats strax innan det program som var betydelsefullt för sökanden, dvs. utdelningen av avgångs-betyget till den sökandes barn. Under dessa förhållanden bedömer nämnden att sökanden på grund av övertygelse har behandlats mindre fördelaktigt än andra skulle behandlas i en jämförbar situation. I ärendet uppstår således ett antagande om direkt diskriminering.

Svaranden har inte utrett att förfarandet skulle ha grundat sig på lagen på det sätt som avses i 11 § 1 mom. i diskrimineringslagen. Eftersom ärendet gäller utövning av offentlig makt och erhållande av utbildning, kan särbehandling inte berättigas på de grunder som avses i 2 mom. Svaranden har således inte kunnat upphäva presumtionen om diskriminering i ärendet.

Svarandekommunens skola B ska således anses direkt ha diskriminerat sökanden på grund av övertygelse då man ordnat ett religiöst inslag, dvs. inkluderat sommar-psalmen på vårfesten utan att på förhand informera om det, och utan att ge sökanden faktisk möjlighet att utan att väcka uppmärksamhet lämna festen under den tid sången framfördes och att återkomma till festen utan att försena sig till utdelningen av sitt barns avgångsbetyg.

Julfesten i skolan C 2024

Den sökande har bett nämnden undersöka om hen har utsatts för diskriminering på grund av övertygelse vid den julfest som ordnades i

skolan C i slutet av höstterminen 2024. Enligt den sökande har två religiösa stycken inkluderats på olika ställen under festen och under vilka hen varit tvungen att lämna salen utan att veta vart hen kunnat avlägsna sig eller när hen kunnat återvända. Enligt svaranden har det ordnats två fester med samma innehåll i skolan. På båda festerna har det religiösa stycket Tulkoon joulu varit inkluderat, vilket sökanden betraktar som religiöst, samt sången Joulu saapuu jokaiselle, som enligt svaranden inte ska betraktas som ett religiöst stycke. Det är således klart att festen har innehållit minst ett religiöst inslag.

Nämnden konstaterar att sökanden före festen enligt framlagd utredning har känt till att inslag som sökanden anser vara religiösa har inkluderats i skolan C:s julfest, trots att hen själv inte har barn i skolan och att man enligt svaranden endast har informerat vårdnadshavarna till skolans elever om festens innehåll. Enligt sökanden har hen på förhand meddelat om att hen avser att delta i festen. Sökanden har dock inte framfört att hen i detta sammanhang eller i något annat skede skulle ha bett skolan göra specialarrangemang som grundar sig på hens övertygelse under festen. Med beaktande av att skolan C har informerat elevernas vårdnadshavare om festens innehåll och att dessa sålunda redan före evenemanget har haft möjlighet att komma överens om specialarrangemang, kan skolan inte anses ha haft anledning att informera om sådana specialarrangemang i samband med att evenemanget inleds eller att vidta åtgärder enbart på grund av att sökanden hade eventuella avsikter att anlända till festen. Eftersom sökanden har känt till festens innehåll har hen dessutom haft möjlighet att vid ankomsten till festen fråga om möjligheten att avlägsna sig från platsen under de stycken som hen anser vara religiösa samt att sätta sig så att hen kan avlägsna sig från lokalen utan att väcka uppmärksamhet. Nämnden konstaterar vidare att det är betydligt lättare att avlägsna sig från festen och komma dit utan att väcka uppmärksamhet då de religiösa inslagen i sin helhet placeras till exempel i slutet av festen såsom det även framgår av de anvisningar som svaranden lämnat till nämnden. Med beaktande av övriga omständigheter som konstaterats ovan i detta stycke anser nämnden att det i ärendet emellertid inte uppstår någon presumtion om diskriminering av sökanden på grund av övertygelse enbart på grund av att ett inslag, som parterna enhälligt anser vara religiöst och som sökanden anser vara religiöst, har placerats mitt under festen.

Till den del som sökanden har hänvisat till övning av sånger i skolan C samt skolan C:s förfarande 2025, konstaterar nämnden för tydlighetens skull att det till denna del inte uppstår något antagande om diskriminering av sökanden.

Ansökan ska således avslås till den del då det är fråga om förfarandet vid skola C.

Försummelse av skyldigheten att främja likabehandling

Sökanden har framfört att svarandestaden även mer allmänt förfarit bristfälligt när den gett anvisningar om religiösa inslag på skolornas fester. Nämnden har ansett det motiverat att bedöma om svarandestaden försummat sin

skyldighet att främja likabehandling särskilt till den del den gett anvisningar om ordnande av fester och informerandet om dem samt säkerställt att dessa anvisningar verkställs. Nämnden har för att utreda ärendet bett svarandestaden om en utredning av hurdana anvisningar den gett skolorna vad gäller kommunikationen om festernas innehåll, inkluderandet av religiösa inslag i festerna samt eventuella specialarrangemang under festerna till följd av detta.

Svarandestaden har framfört att den upprepade gånger gett skolorna anvisningar om praxisen vid ordnandet av fester. Den har konstaterat att Utbildningsstyrelsens uppdaterade anvisning av den 19 september 2022 utgör en central anvisning som gäller dessa omständigheter och vilken även behandlats i detta beslut. Enligt svarandestaden har anvisningen behandlats en gång 2022 i ledningsgruppen för den finskspråkiga grundläggande utbildningen och på rektorsinfo. Svarandestaden har också lämnat in en anvisning från den 7 juni 2024, som den uppger sig ha skickat till skolorna åtminstone den 22 maj 2025 före vårens vårfest. Staden har berättat att sektionscheferna behandlat anvisningen tillsammans med rektorerna i sitt område och att rektorerna även efter detta haft möjlighet att kontakta sektionscheferna eller den sektionschef som utarbetat anvisningen för att få instruktioner i enskilda fall. Svarandestaden har vidare konstaterat att den skickat beslutet av nämnden för fostran och lärande i sökandens ärende XX.XX.2024 för rektorernas kännedom och information och i detta sammanhang påmint om Utbildningsstyrelsens anvisning från den 19 september 2022.

Nämnden anser att Utbildningsstyrelsens uppdaterade anvisning från den 19 september 2022, vad som konstaterats i beslutet av svarandestadens nämnd för fostran och lärande samt svarandestadens anvisning från den 7 juni 2024 i och för sig tolkade enligt ordalydelsen är ägnade att garantera ett jämlikt bemötande till den del det här är fråga om inkluderandet av religiösa inslag i skolans gemensamma fester, informerandet om detta samt genomförandet av specialarrangemang. Vid bedömningen av ärendet ska det också beaktas att man i svarandestadens skolor trots detta upprepade gånger har förfarit avvikande från anvisningarna i detta ansökningsärende och ärendet YVTLTK/XXXA/2024, så att nämnden har bedömt att det i förfarandet var fråga om diskriminering på grund av övertygelse. Nämnden anser att svarandestaden har försummat sin skyldighet att främja likabehandling då den inte i tillräcklig utsträckning har försäkrat sig om att skolorna tillämpar givna anvisningar så att det vid anordnandet av gemensamma fester också garanteras jämlikhet för andra elever än de som hör till det evangelisk-lutherska religionssamfundet samt jämlikhet för andra personer som deltar i evenemangen.

Nämnden förordnar att svarandestaden ska vidta sådana effektiva, ändamålsenliga och proportionerliga åtgärder som den anser nödvändiga för att säkerställa att man vid anordnandet av gemensamma fester i skolorna mer systematiskt än tidigare, även i ljuset av de omständigheter som presenteras i detta beslut, beaktar hur skolornas gemensamma fester påverkar likabehandlingen av personer som till sin övertygelse hör till något

annat än det evangelisk-lutherska religionssamfundet och som deltar i evenemangen. Då svarandestaden bäst känner sin verksamhetsmiljö har den prövningsrätt i valet av de mest ändamålsenliga metoderna.

Föreläggande av vite

Sökanden har krävt att vite föreläggs för att förstärka diskriminerings- och jämställdhetsnämndens beslut. Sökanden har framfört att vårdnadshavaren redan i flera år fört en diskussion med svaranden om hur man enligt vårdnadshavarens tolkning borde kommunicera om religiösa inslag på skolornas gemensamma fester. Enligt sökanden har svaranden förhållit sig likgiltig till att följa de regler som styr verksamheten och kommer inte på eget initiativ utan hot om vite att ändra sin verksamhet så att den är förenlig med bestämmelserna.

Nämnden konstaterar att man utifrån svarandens utredning inte kan försäkra sig om vilken som är svarandens uppfattning om de skyldigheter som ska beaktas vid ordnandet av gemensamma fester i skolorna för att garantera jämlik behandling av olika övertygelser. Svaranden har i sin utredning till nämnden likaså ansett att det inte är nödvändigt att informera om religiösa inslag som finns med på gemensamma fester. Svaranden har å andra sidan skickat nämnden sina uppdaterade anvisningar av den 7 juni 2024 till skolorna, där skolorna instrueras att beakta elevernas rätt att inte agera i strid med sin övertygelse både under övningar och under festen, och att på förhand informera hemmen till exempel om var i festprogrammet sommarsalmen framförs, oberoende av om elevens vårdnadshavare deltar i festen eller inte. Vid bedömningen av om vite ska föreläggas för att förstärka diskriminerings-förbudet ska man emellertid beakta att det i det ärende som nu ska bedömas är fråga om ett enskilt fall, liksom att man på basis av utredningen i ärendet i skolan B på våren 2025 har informerat om att sommarsalmen ingår i vår-festen och reserverat möjlighet att göra specialarrangemang. Med hänsyn till dessa omständigheter anser nämnden att det inte kan anses nödvändigt att förstärka förbudsbeslutet med vite.

Nämnden har dessutom förordnat svarandestaden att vidta åtgärder för att främja likabehandling. Med beaktande av nämndens behörighet och att svarandestaden på ovan nämnda sätt har prövningsrätt i fråga om hur den fullgör skyldigheten att främja likabehandling i sin verksamhet, har man i nämndens beslut till denna del inte kunnat ålägga en sådan skyldighet som avses i 6 § 3 mom. i viteslagen (1113/1990) och av vilken klart skulle framgå vad svarandestaden har ålagts. Nämnden förelägger således inte vite för att förstärka denna skyldighet.

Rekommendation om gottgörelse

Sökanden har bett nämnden rekommendera att svaranden betalar gottgörelse till sökanden.

Diskriminerings- och jämställdhetsnämnden kan enligt 20 § 3 mom. i diskrimineringslagen rekommendera att gottgörelse betalas till den som blivit utsatt för diskriminering. Enligt 24 § 1 mom. i diskrimineringslagen ska

gottgörelsen vara rättvis i förhållande till hur allvarlig gärningen är. Gärningens allvarlighetsgrad bedöms med beaktande av förseelsens art, omfattning och varaktighet. Enligt förarbetena till diskrimineringslagen påverkar förseelsens art, omfattning och varaktighet gottgörelsens belopp så att ju allvarligare och ju långvarigare rättskränkning det är fråga om, desto större ska den utdömda gottgörelsen bli. Förseelsens allvar bedöms utifrån objektiva kriterier och inte enbart utifrån den kränkta subjektiva erfarenhet. Vid bedömningen av diskrimineringsens art och omfattning kan man till exempel fästa uppmärksamhet vid vilka och hur allvarliga följder diskrimineringen har fått för den kränkta, om diskrimineringen har varit medveten och om diskrimineringen har grundat sig på flera diskrimineringsgrunder. I regeringens proposition betonas proportionalitet som en princip som styr bedömningen av gottgörelsens belopp. (RP 19/2014 rd, s. 90)

Enligt vad som framförts ovan i detta beslut har det ordnats en enskild vårfest i skolan B 2024, så att sökanden har utsatts för diskriminering på grund av övertygelse. Allvaret hos ett förfarande som anses vara diskriminerande framhävs av den skyldighet att främja likabehandling som följer av 5 och 6 § i lagen om likabehandling, skyldigheten enligt 22 § i grundlagen att trygga tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna samt de skyldigheter gällande skolans fester som följer av Utbildningsstyrelsens anvisningar.

Med beaktande av de konstaterade omständigheterna som helhet rekommenderar nämnden att svaranden betalar sökanden en gottgörelse på 750 euro, som till sitt belopp ska anses vara rättvis i förhållande till hur allvarlig gärningen är.

Slutsats

Diskriminerings- och jämställdhetsnämnden lämnar ansökan utan prövning till den del den gäller diskriminering som riktats mot sökanden före den 19 december 2022.

Nämnden anser att sökanden utsatts för direkt diskriminering på grund av övertygelse till den del det är fråga om vårfesten som ordnades i skola B 2024.

Nämnden avslår ansökan till den del det är fråga om julfesten som ordnades i skola C 2024 och skolans övriga förfarande.

Nämnden anser att svarandestaden har försummat sin skyldighet att främja likabehandling.

Nämnden avslår vitesyrkandet.

Nämnden rekommenderar att svaranden betalar sökanden en gottgörelse på 750 euro.

Diskriminerings- och jämställdhetsnämndens beslut

Diskriminerings- och jämställdhetsnämnden beslutade att godkänna föredragandens förslag.

Tillämpade rättsnormer

De som nämns i motiveringarna samt
Diskrimineringslagen (1325/2014) 20 §
Viteslagen (1113/1990) 4, 6 §

Ändringssökande

I nämndens rekommendation om gottgörelse till sökanden kan ändring inte sökas.

I övrigt kan ändring i beslutet sökas hos förvaltningsdomstolen. Besvärсанvisning bifogas.

Diskriminerings- och jämställdhetsnämndens sammansättning

Ärendet har avgjorts av Outi Anttila (ordförande), Maria Rantamäki, Pauli Rautiainen och Kimmo Rilasmaa (röst.). Föredragande Sanni Strandén.

När ärendet avgjordes förrättades omröstning. Röstningsutlåtandet finns som bilaga till detta beslut.

Omröstningsutlåtande av medlem Kimmo Rillasmaa

Min meningsskiljaktighet gäller huruvida det uppstått en presumtion om diskriminering för den sökande på grund av att den sökande skulle ha blivit diskriminerad på vårfesten som ordnades i skola B 2024, då sommarpsalmen hade inkluderats mitt under festen innan avgångsbetygen delades ut samt den gottgörelse på 750 euro som ska fastställas för den svarande på grund av detta. Jag samtycker inte till denna slutsats och avslår därför ansökan. För tydlighetens skull håller jag med majoriteten av nämnden om till vilka delar ansökan i större utsträckning ska avslås eller avvisas.

Jag motiverar mitt yttrande på följande sätt. Grundlagsutskottet har i sitt betänkande 2014 (GrUB 2/2014 rd) behandlat beaktandet av religions- och samvetsfriheten vid skolevenemang med hänsyn till grundlagen och internationella människorättskonventioner. I betänkandet ansåg grundlagsutskottet att det inte fanns anledning att ändra sin tidigare ståndpunkt i fråga om skolornas traditionella fester, enligt vilket framförandet av en enskild psalm inte gör evenemanget till religionsutövning. Enligt betänkandet leder inte grundlagen eller praxisen vid Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna till ett krav på att alla religiösa inslag ska tas bort från skolans verksamhet, och undvikande av sådant innehåll främjar inte religiös tolerans.

Den stora avdelningen vid Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna ansåg i sitt avgörande av den 18 mars 2011 (CASE OF LAUTSI AND OTHERS v. ITALY 18.3.2011) att krucifix som hållits framme i klassrummen i den italienska statens skolor inte begränsar barnens religionsfrihet. Enligt motiveringen till avgörandet hade det i fallet inte framförts bevis på att framhållandet av religiösa symboler kunde ha påverkat eleverna när de bildade sig sina religionsuppfattningar. Krucifixet bedömdes endast vara en passiv symbol.

Diskriminerings- och jämställdhetsnämnden har i sitt avgörande i oktober 2024 (YVTLTK XX/2023) ansett att en konsert i skolan under skoldagen våren 2023 som framfördes av en artist som är känd för att vara missionär och framförare av andlig musik på ett ostridigt sätt måste anses vara ett evenemang för utövande av kristendomen. Nämnden ansåg att presumtion om diskriminering hade uppstått och svaranden hade inte upphävt den på de grunder som nämnden framförde. Dessutom ansåg nämnden att skolan hade försummat sin skyldighet att främja likabehandling till den del den i meddelandet hade låtit bli att nämna att det var fråga om en församlingskör och att evenemanget hade marknadsförts som församlingens verksamhet. Nämnden hade som sin slutsats konstaterat att sökanden hade utsatts för direkt diskriminering på grund av religion och övertygelse med anledning av förfarandet vid svarandens läroanstalt samt förbjudit svaranden att upprepa diskrimineringen och rekommenderat att svaranden betalar sökanden en gottgörelse på 1 500 euro.

Med beaktande av det ovan nämnda anser jag att sommarpsalmen som inkluderades i vårfesten 2024 i det fall som behandlas inte bildar en presumtion om diskriminering mot sökanden. Sommarpsalmen är en väsentlig del av det finländska kulturarvet och sökanden har inte behövt informeras separat om framförandet av den. Fallet som behandlas skiljer sig från nämndens tidigare avgörande särskilt till den del att det sistnämnda inte gällde en enskild psalm eller ett musikstycke som etablerat hör till det finländska kulturarvet, utan

det var fråga om en hel konsert med gospelmusik och presentation av församlingens verksamhet.

Åläggandet av svaranden att betala gottgörelse till sökanden samt föreläggandet av vite skulle också sända fel budskap till den del det är motiverat att erbjuda eleverna möjlighet att ta del av kulturarvet i sitt eget land. Sommarpsalmen är en väsentlig del av vårfesten i de flesta skolorna. I det rådande försvagade ekonomiska läget i kommunerna utsätts även skolorna för spartryck Att ge skolorna extra uppgifter för att utesluta informationsansvar på förhand och olika diskrimineringspåståenden skulle kräva onödiga resurser som är borta från skolornas pedagogiska och kulturella kärnuppgift.